

Konya Çevresinde Bulunan Bizans Dönemi Litürjik Elemanlar: Altar ve Altar Tabanları*

Aytuğ ARSLAN**

ÖZET

Altar, Bizans Dönemi kiliselerinde ökaristi ayini sırasında üzerine haç, kalıs, paten ve buhurdan gibi litürjik malzemeleri koymak için kullanılan bemade bulunan litürjik eşyalardan biridir. Altar, teolojik ve simgesel olarak İsa'nın mezarı, son akşam yemeği masası, Golgotha Tepesi ve Tanrının Tahtı gibi farklı anlamlar taşır. İmparator Konstantin Dönemi öncesinde dini nitelikli bir yapıdan yoksun olunmasından dolayı ayin sırasında taşınabilir nitelikte altarlara kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. IV. yüzyıldan itibaren kiliselerin inşa edilmesiyle yerleşik bir litürji oluşturulmuş, daha dayanıklı materyallerden yapılan altarlara, bemade apsisin önüne yerleştirilmiştir.

Altarlar, tek bir bloktan yapılabileceği gibi genellikle altar tabanı, kaidesi ve tablası olmak üzere üç temel unsurdan meydana gelir. Altar tablaları dairevi, yarı dairevi, dikdörtgen, kare, sigma ya da omega biçimli olmak üzere farklı biçimlere sahiptir. Kenarları genellikle profilli ve üst düzlem hafifçe oyulmuş tablaların büyüklük ve formlarına bağlı olmak üzere değişik destek düzenlemeleriyle taşınır. Tablalar, merkezde kare ya da daire formulu tek bir destek tarafından taşınabildiği gibi bazı örneklerde köşelere yerleştirilmiş dört veya daha fazla sayıda destek tarafından taşınabilir. Bu tip destek sistemi ve tablası ayrı yapılmış altarlarda taşıyıcılar bema zemini üzerine veya kısmen zemine gömülmüş altar tabanı adı verilen bloklara oturur. Altar tabanlarının üst düzlem kenarları genellikle profilli ve hafifçe oyulmuştur. Taban blokların üst düzleminde taşıyıcıların oturması için altarnın boyutuna göre sayısı değişen kare veya daire biçimli yuvalar yer alır. Taban blokları sade olabildiği gibi genellikle kazıma ve kabartma olarak yapılmış haç motifleriyle süslenmiştir.

Konya çevresinde Bizans Dönemi'ne ait litürjik işlevli elemanların tespitine yönelik yaptığımız araştırmalarda bir altar, yedi altar tabanı tespit edilmiştir. Bunlar arasında Doğanhisar'da bulunan monolit tek bir bloktan oluşan altar Erken Bizans Dönemine tarihlendirilmiştir. Herhangi bir yapı ile ilişkilendirilmesi mümkün olmayan altar tabanları arasında Doğanhisar, Obruk, Beyşehir, Ilgın, Sarayönü ilçelerinde bulunan örnekler Erken Bizans Dönemi içinde değerlendirilirken, Doğanhisar Koçaş Yunus Emre Külliyesi'nde bulunan altar tabanı Orta Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bizans Dönemi, Konya (Ikonium), Litürjik Eşyalar, Altar, Altar Tabanı

Çalışmanın Türü: Araştırma

Liturgical Elements Of Byzantine Period Found In The Surroundings Of Konya: Altar And Altar Bases

ABSTRACT

Altar on which the liturgical items such as cross, chalice, paten and censer were placed during the ritual of the Eucharist is one of the church furnishings in the bema in the churches of Byzantine Period. Altar represents different theological and symbolical meanings such as the grave of Jesus, the table the apostles gathered around with Jesus at the last supper, Golgotha and the Throne of God. It is thought that the portable altars may have been used during the masses because of being lack of religious buildings before the period of Emperor Constantine. The basic structure of the liturgy had been established since the construction of the churches in IV. century, and more substantial altars had been places in the bema in front of the apse.

The altars were generally constructed of three main parts, altar base, pedestal and slab as well as being made of one piece. Altar slabs have different shapes as circular, semi-circular, rectangular, square, sigma or omega. The slabs of which edges have profiles and top-surfaces are slightly carved are supported by various stands. The slabs can be supported by four stands on the corners or more at some examples besides a square or circular one in the centre. This type of support and slab are placed on the blocks called altar bases on the floor of bema or partially below it. The top surface edges of the altar bases are generally profiled and slightly carved. There are square or circular shaped hole cuts, of which number varies according to the size of the altar, on the

* Bu çalışma Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı'nda Yrd. Doç. Dr. Ahmet Oğuz ALP danışmanlığında yürütülen ve 24.02.2014 tarihinde tamamlanan 'Konya Çevresi Bizans Dönemi Mimari Plastığı' adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi

top surface of the altar to fix the supports. While some examples of the altar bases are plain, some of them are decorated by cross in relief or incised.

An altar and seven altar bases were found during the researches we carried out to determine the liturgical elements belonging to Byzantine Period in the surroundings of Konya. An altar which consists of single block dates to the Early Byzantine Period. While the altar bases that have been found in the districts of Doğanhisar, Obruk, Beyşehir, Iğın, Sarayönü are evaluated in the Early Byzantine Period, the one at the Complex of Koçaş Yunus Emre in Doğanhisar is dated to the Middle Byzantine Period.

In this study, altar and altar bases, the liturgical elements of the churches in Anatolia during the Early and Middle Byzantine Period, which have been found in the centres and the villages of the districts in Konya (Iconium) located in the borders of the region named Lycaonia in Ancient Era, are introduced.

Keywords: Byzantine Period, Konya (Iconium), Liturgical Elements, Altar, Altar Base

The type of research: Research

1. Giriş

Altar (Yunanca ‘trapeza’, Latince ‘mensa’), ayin sırasında üzerine haç, kalıs, paten ve buhurdan gibi litürjik eşyaları koymak için kullanılan apsis önündeki litürjik elemanlardan biridir (Taft vd., 1991; 71). Altarlar, tören öncesinde *endyte* adı verilen değerli kumaşlardan yapılmış bir örtü ile örtülmüştür. Altarlar, ökarist ayininin bir parçası olarak önem kazanmış ve *katakümen*lerin ve ruhban sınıftan olmayanların uzak tutulduğu kutsal bir nesneye dönüşmüştür (Lyman, 1852; 244; Bingham, 1855; 90).

Ökarist ayini dışında, röliklerin altara konulmasıyla da altarların kutsiyetinin arttığı görülmektedir. *Katathesis* adı verilen rölik muhafazası içeren bu tür altarlar, bu uygulamaya mahsus bölümler içermektedir (Braun, 1924; 196). Erken Hıristiyanlık Dönemi *domus ecclesia*’larda din şehitlerinin mezarlarının bir parçası olan ve onların röliklerini örten taş levhalar (mensoe) üzerinde ökarist ayini gerçekleştirilmesin bu geleneğe kaynak teşkil ettiği düşünülmektedir. İncil’in *Esinlenme Bölümü*’nde Aziz Yuhanna: “*Sunağın altında, Tanrı sözü ve sürdüğüleri tanıklık nedeniyle öldürülmüş olanların canlarını gördüm*” sözü bu savı destekler niteliktedir (Tadros, 1994; 115). Bu geleneğin bilinen en erken uygulamalarından biri M.S. 386 yılında Milano piskoposu Ambrose’nin, Aziz Gervasius ve Protasius’un röliklerini yeni yapılmış kilisede altarın yanına koydurmasıdır. Altarların aynı zamanda rölik muhafazası işlevini taşıması ve belli zamanlarda cemaat tarafından görülebilecek şekilde sergilenmesi giderek yaygınlaşan bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır (Bowersock, 1999; 290). *Katathesis* içeren bu tür altarlarda bemaya bakan yüz genellikle delikli ya da açıklıklı bir levha şeklinde düzenlenmiştir (Peschlow, 2006; 182-183; Orlandos, 1954; 453).

2. Altar Formları ve Süslemeleri

Altarlar, tek bir bloktan yapılabileceği gibi genellikle altar tabanı, kaidesi ve tablası olmak üzere üç temel unsurdan meydana gelir. Altar tablaları dairevi, yarı dairevi, dikdörtgen, kare, sigma ya da omega biçimli olmak üzere farklı biçimlere sahiptir. Kenarları genellikle profilli ve üst düzlemi hafifçe oyulmuş tablaların büyüklük ve formlarına bağlı olmak üzere değişik destek düzenlemeleriyle taşınır (Doğan, 2001; 35). Tablalar, merkezde kare ya da daire formu tek bir destek tarafından taşınabildiği gibi bazı örneklerde köşelere yerleştirilmiş dört veya daha fazla sayıda destek tarafından taşınabilir. Altar tablalarının dini içerikli yazıt ve süsleme içermesi sık rastlanılan bir durumdur. Roma ve Konstantinopolis gibi imparatorluğun cömert bağışlarından faydalanan kiliselerde altarların altın, gümüş üzerine mine işçiliği ve değerli taş kakmalarıyla kaplandığı tarihi kaynaklar tarafından aktarılmaktadır (Parman, 2002; 147). Değerli taşlarla süslü altarların en erken örneklerden biri, İmparator Konstantin tarafından Aziz Petrus kilisesine hediye edilen altın kakmalı, yeşil ve beyaz mücevherlerle ve akikle süslenmiş gümüş altardır (Glenn, 1995; 186). Paulos Silentarios, İmparator Iustianus tarafından inşa ettirilen Hagia Sophia kilisesi altarının altından yapıldığını ve değerli taşlarla süslü olduğunu belirtir. Bu uygulamanın daha geç tarihli bir örneği Aziz Ambrose’nin öldükten sonra gömüldüğü kendi adını taşıyan Milano Aziz Ambrose Kilisesi’nde bulunmaktadır. Piskopos II. Angibertus (M.S. 824-859) tarafından yaptırılan altın ve gümüş panolardan oluşan altar değerli taşlarla süslenmiş, ayrıca altarın naosa bakan tarafında ön tarafında İsa’nın, arka tarafında Aziz Ambrose’nin hayatını tasvir eden panolara yer verilmiştir (Sylvia, 2008; 31; Cynthia, 1999; 169).

3. Altar

Araştırmamızda boyutları ve süslemeleri özellikleri dikkate alındığında altar işlevinde kullanılmış olduğunu kabul edebileceğimiz tek örnek, Doğanhisar'da (kat. no. 1) tespit edilmiştir. Kare formulu bloğun alt kısmı kaba yonu olarak işlenmiştir. Üst kısmı kırık olan blok altta derin içbükey ve bunu takip eden iki düz bordürlerle sınırlanır. Görülebilen bir yüzde dikdörtgen çerçeve içinde, yanlarda haçlı madalyonların eşlik ettiği bir haç kabartması yer alır. Benzer süslemenin dört yönde devam ettiği mevcut izlerden anlaşılmaktadır.

Monolit tek bir bloktan oluşan altarlara Erken Bizans Dönemi Anadolu Mimarlığı kapsamında en tanınmış örnekleri Alahan'da bulunmaktadır. Batı ve Doğu Bazilikalarında özgün konumuna yakın, oldukça iyi korunmuş olan monolit altarlara kemerli bir niş biçiminde işlenmiş yüzleri, istiridye motifi ve haç kabartmaları ile bezenmiştir. Bunun yanı sıra Anadolu'daki bazı kiliselerde Roma Dönemi'ne ait monolit heykel, sunak ya da adak kaidelerinin -özellikle yazıt ve süsleme içermeyenlerin- altar olarak kullanıldığı bilinmektedir. Doğanhisar örneği kesin olmamakla birlikte, genellikle bu tarz sade kompozisyonların tercih edildiği Erken Bizans Dönemi içinde değerlendirmek mümkündür.

4. Altar Tabanları

Altarlar, genellikle altar tabanı, kaidesi ve tablası olmak üzere üç temel unsurdan meydana gelir. Bu tip destek sistemi ve tablası ayrı yapılmış altarlarda taşıyıcılar bema zemini üzerine veya kısmen zemine gömülmüş altar tabanı adı verilen bloklara oturur. Altar tabanlarının üst düzlem kenarları genellikle profilli ve hafifçe oyulmuştur. Taban blokların üst düzleminde taşıyıcıların oturması için altarlara boyutuna göre sayısı değişen kare veya daire biçimli yuvalar yer alır. Taban blokları sade olabildiği gibi genellikle kazıma ve kabartma olarak yapılmış haç motifleriyle süslenmiştir.

Anadolu genelinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında tespit edilen az sayıdaki örnek dışında, İstanbul Hagia Euphemia ve Kalenderhane Cami-Kuzey Kiliselerinde, İznik Hagia Sophia, Knidos Liman Kilisesi ve Trabzon Hagia Sophia Kilisesinde in-situ halde korunabilmiş dikdörtgen formdaki altar tabanları özgün kullanımı konusunda önemli ipuçları vermektedir (Peschlow, 2006; 181). Söz konusu yapıların tamamına yakınında altar tabanları bema zemin koduna yakın yükseklikte yerleştirilmiştir. Bunlardan daha geç tarihli olan İstanbul Kalenderhane Cami-Kuzey Kilisesi ve Trabzon Hagia Sophia'sında ayrı bir blok halinde bir altar tabanı kullanılmadığı, bunun yerine altar desteklerinin doğrudan döşemeye açılan yuvalara oturtulduğu anlaşılmaktadır. Özgün kullanımı ve düzenlemesi hakkında önemli ipuçları sunan bu örneklerin yanı sıra, araştırmacılar tarafından M.S. V.-VI. yüzyıllara tarihlendirilen benzer form, malzeme ve süsleme özelliklerine sahip altar tabanları, Konya Zazadin Han (Temple, 2013; 335), Sarayönü Tahsin/Yağlıca, Uşak-Selçukler Payamalanı ve Karabük-Safranbolu Üçbaş Köylerinde tespit edilmiştir (Belke, 1990; res. 92; Belke, 1996; res. 120; Niewöhner, 2007; res. 407).

Çalışma sahasımızda boyut, destek düzenlemesi, üst düzlem süslemesi ve kenar profilleri açısından farklılık gösteren 7 altar tabanı tespit edilmiştir. Herhangi bir yapı ile ilişkilendirilmesi mümkün olmayan altar tabanları, kenarlarının düzgün işlenmesi ve bir örnekte bezemeli olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu durum yukarıdaki anılan in-situ ve dağıntık örneklerinden farklı olarak altar tabanlarının zemin döşemesi üzerine yerleştirildiklerine işaret etmektedir.

Doğanhisar, Obruk, Beyşehir, Iğın, Sarayönü ilçelerinde tespit ettiğimiz altar tabanlarının beşinde (kat. no. 2-6) profilli üst yüzün köşelerinde kare yuvalar, merkezinde ise kazıma veya kabartma haç yer almaktadır. Sarayönü'nde (kat. no. 7) tespit ettiğimiz örnek boyutları bakımından dikkat çekicidir. 3 metreye yaklaşan uzunluğu, 1.60 m. genişliği ile altar tabanı, bugün için tanınan Erken Bizans Dönemi Anadolu örneklerinin en büyüğüdür. Kenarları derin ve profilli biçimde işlenmiş bloğun üst düzleminde altısı kare, merkezde bir sütun için yapılmış daire formulu olmak üzere altar tablasını taşıyan destekler için yedi yuva açılmıştır. Kullanıldıkları yapılar hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığımız altar tabanlarının tarihlendirmesine yardımcı olabilecek yeterli ipucu yoktur. Bununla birlikte, haçlarla sınırlı sade süsleme biçimine dayanarak altar tabanlarının M.S. V.-VI. yüzyıllara ait oldukları ileri sürülebilir.

Buna karşın, Doğanhisar Koçaş Yunus Emre Külliyesi'nde (kat. no. 8) bulunan altar tabanı motif ve süsleme karakterinin açıkça ortaya koyduğu üzere Orta Bizans Dönemi'ne aittir. Yaklaşık yarısından itibaren kırık olan altar tabanının dört yüzünde kemerli süslemenin devam ettiği mevcut verilerden

anlaşılmaktadır. Bu durum altar tabanının dört yönden görülebilecek şekilde bema döşemesi üzerine yerleştirilerek kullanıldığını göstermektedir. Üst düzlemin köşelerinde ikisi kare, biri merkeze yakın yuvarlak olmak üzere üç yuva açılmıştır. Taban, aynı zamanda üst düzlemin Anadolu genelinde ve araştırma sahamızda tespit edilen tüm örneklerden farklı olarak yan yüzler gibi bezemeli oluşu dikkat çeker. Birbirini takip eden kemerler içerisinde eşkenar dörtgenler, geçmeli madalyonlar, yonca biçimli stilize çiçekler gibi motiflere yer verilen taban süslemeleri gerek motif gerek kompozisyon açısından Orta Bizans Dönemi kemerli templon arşitravı, lento ve levhalarında sıkça görülen ortak süsleme anlayışını yansıtır.

5. Değerlendirme

Çalışmamızda, Anadolu genelinde oldukça az sayıda örnekleri bulunan monolit altarlara tek örnek, birden fazla unsurdan meydana gelen altarla ilişkili altar tabanları ise yedi örnekle temsil edilmektedir. Altar tabanlarında profilli kenarlar ve üst yüzün köşelerinde kare yuvalar bulunurken, Sarayönü'nde tespit ettiğimiz örnek boyutları itibarıyla (3 m. x 1.60 m.) bugün için tanınan Erken Bizans Dönemi Anadolu örneklerinin en büyüklerinden biri olması nedeniyle sıra dışıdır. Koçaş Yunus Emre Külliyesi'nde bulunan altar tabanı ise üst düzlemin Anadolu genelinde ve araştırma sahamızda tespit edilen tüm örneklerden farklı olarak yan yüzler gibi bezemeli oluşuyla dikkat çeker. Dört yüzde devam eden süsleme altar tabanının dört yönden görülebilecek şekilde genel uygulamanın aksine bema döşemesi üzerine yerleştirilerek kullanıldığına işaret eder.

Katalog

Kat. No. 1 İnc. Tar.: 2010 **Bul. Yer:** Doğanhisar, Başköy Köyü **Yük.:** 36 cm. **Gen.:** 92 cm. **Der.:** 92 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** - **Res. no:** 1

Parçanın üst kısmı kırıktır. Görünen bölümde iç bükey derin bir profil ve iki düz silmeyi takiben altta dikdörtgen çerçeve içinde ortadaki haçın yanlarında madalyon içinde iki Malta haçı bulunur.

Kat. No. 2 İnc. Tar.: 2010 **Bul. Yer:** Doğanhisar, İlyaslar Köyü **Uz.:** 129 cm. **Gen.:** 87 cm. **Der.:** 44 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** 1 **Res. no:** 2

Dikdörtgen formlu altar tabanının bir kısa ve uzun kenarı büyük ölçüde kırılmıştır. Tabanın üst düzlemini kısa ve uzun kenarlarda iki silme çevrelemektedir. Merkezde yatay haç kolu dikey haç kolundan kısa olan bir kabartma haç yer alır. Dışa doğru genişleyen haç kollarının merkezinde bir daire vardır. Üst düzlemde üç kare yuva bulunmaktadır. Kısa kenarda düz olmayan bir çıkıntı yer alır.

Kat. No. 3 İnc. Tar.: 2011 **Bul. Yer:** Karatay, Obruk Köyü, Obruk Han-Batı Cephesi **Uz.:** 115 cm. **Gen.:** 67 cm. **Der.:** - **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** 2 **Res. no:** 3

Duvar örgüsündeki altar tabanının görünen yüzünde dikdörtgen bir çerçeve içinde kaide üzerinde yükselen haç sonradan kazınarak tahrip edilmiştir. Köşelerde dört tane kare yuva vardır.

Kat. No. 4 İnc. Tar.: 2011 **Bul. Yer:** Karatay, Obruk Köyü, Obruk Han-Batı Cephesi **Uz.:** 110 cm. **Gen.:** 86 cm. **Der.:** 30 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** 3 **Res. no:** 4

Duvar örgüsündeki altar tabanının üst yüzünde kademeli olarak yükselen düz profilli iki silmenin çevrelediği alanda köşelerde kare yuvalar bulunur. Merkezde sonradan kazınarak tahrip olmuş bir haç vardır.

Kat. No. 5 İnc. Tar.: 2011 **Bul. Yer:** Beyşehir, Gönen Köyü, Eski Okul Bahçesi **Uz.:** 100 cm. **Gen.:** 58 cm. **Der.:** 32 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** 4 **Res. no:** 5

Dikdörtgen formlu altar tabanı sonradan badana edilmiştir. Tabanın üst yüzeyini kısa ve uzun kenarlarda geniş bir profil çevrelemektedir. Üst yüzeyde madalyon içinde bir Malta haçı yer alır. Madalyonun iki yanında kabartmalı birer daire bulunur. Köşelerde dört tane kare yuva vardır.

Kat. No. 6 İnc. Tar.: 2010 **Bul. Yer:** Iğın, Beykonak Köyü **Uz.:** 102 cm. **Gen.:** 60 cm. **Der.:** 42 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** - **Res. no:** 6

Dikdörtgen formlu altar tabanının üst yüzünü bir bordür çevrelemektedir. Üst yüzeyin merkezinde kazıma bir haç yer alır. Haç kollarının köşeleri yana doğru genişlemektedir. Üst yüzeyde iki tane kare yuva yer alır.

Kat. No. 7 İnc. Tar.: 2010 **Bul. Yer:** Sarayönü, Çeşme Köyü **Yük.:** 292 cm. **Gen.:** 160 cm. **Der.:** 50 cm. **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** 5 **Res. no:** 7

Dikdörtgen formlu altar tabanının bir kısa kenarı betona gömülüdür. Üst yüzü kısa kenarlarda kalın, uzun kenarlarda daha ince bir bordür ve ince dik köşeli bir profil çevrelemektedir. Çerçeve içine alınmış iç yüz oyuktur ve üzerinde sağda iki, ortada iki tane olmak üzere dört kare yuva vardır. Parçanın diğer kısa kenarında aynı şekilde iki yuva olduğu mevcut birinin izlerinden anlaşılmaktadır. Ortadaki yuvaların arasında derinliği fazla olmayan bir daire bulunur. Parçanın dar yüzlerinde soffit yer alır. Üste sonradan iki satır halinde Arapça kitabe yazılmıştır.

Kat. No. 8 İnc. Tar.: 2010 **Bul. Yer:** Doğanhisar, Koçaş Köyü, Yunus Emre Külliyesi Bahçesi **Uz.:** 71 cm. **Yük.:** 39 cm. **Der.:** - **Mal.:** Gri Mermer **Çiz. no:** - **Res. no:** 8-11

Altar tabanının yaklaşık yarısı kırıktır. Bir dar yüzde üç kemerli bir düzenleme vardır. Sade sütunların taşıdığı kemerlerden ikinci ve üçüncü kemerin birleşim yerinin üstünde kalın kılıflı bir yumurta motifi yer alırken, birinci ve ikinci kemer arasındaki motif tahrip olmuştur. Birinci kemerde, içinde bir eşkenar dörtgen olan bir madalyon bulunur. Bu iki motifin arasından dolanıp madalyonun dışında ona bitişik üçer daire oluşturan şeritler motifi tamamlamaktadır. İkinci kemerde merkezdeki Malta haçını yarım daireler birbirine eklenerek kuşatmaktadır. Üçüncü kemerde, bir sapın taşıdığı haç motifini kıvrımlar yaparak saran şeritten meydana gelen stilize yaprak görünümlü süsleme yer alır. Diğer yüzde ise yine üçlü bir kemer düzenlemesi bulunur. Parçanın bu bölümü kırık olduğu için üçüncü kemerin içindeki motifin sadece yarısı görülebilmektedir. Sade sütunların taşıdığı kemerlerin birleşim yerlerinde üstte birer eşkenar dörtgen motifi bulunur. Birinci kemerde, altta çift şeritli geniş bir yaprak motifi, yanlarında birer küçük yaprakla betimlenmiştir. Bu motifin üstünde ise yine çift şeritli yonca biçimli bir çiçek motifi yer alırken, motifin içine bir Malta haçı işlenmiştir. İkinci kemerdeki süslemede içinde eşkenar dörtgen olan bir madalyon bulunur. Bu motiflerin arasından dolanıp madalyonun dışında ona bitişik üstte üç, altta iki daire oluşturan şeritler süslemeyi tamamlamaktadır. Küçük bir kısmı görünen üçüncü kemerde stilize bir çiçek motifi vardır. Diğer dar yüz büyük ölçüde kırık olup, sadece birinci kemer korunmuştur. Kemerin içindeki motif, alt kenarları üst kenarlardan daha uzun olan dörtgenin içinden dolanarak üst çapraz eksenlerde bitişik yarım daireler oluşturan şeritlerden meydana gelmektedir. Motifin merkezinde bir kabartma haç yer alır. İkinci kemer kırık olup sadece altta bir kıvrık dal motifi görülebilmektedir. Üst yüzde yüzeysel işlenmiş kazıma motifler vardır. Bunlardan biri kare yuvayı üç yönden saran matkap işçilikli örgü motifidir. Örgü motifinin yanında üç yapraklı bir çiçek motifi bulunur. Diğer bir motifte bir eşkenar dörtgenin içinde ortaları matkapla delinmiş dört yaprak yer alır. Kare yuvanın altında yine matkap işçilikli örgü motifinin izleri görülmektedir. Parça üzerinde yuvarlak bir yuva kurşun kanalıyla birlikte bulunur.

Levha 1.

Resim 1 (kat. no. 1)

Resim 2 (kat. no. 2)

Resim 3 (kat. no. 3)

Resim 4 (kat. no. 4)

Resim 5 (kat. no. 5)

Resim 6 (kat. no. 6)

Levha 2.

Resim 7 (kat. no. 7)

Resim 8 (kat. no. 8)

Resim 9 (kat. no. 8)

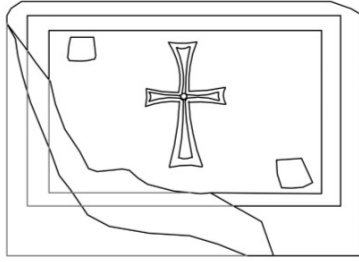

Resim 10 (kat. no. 8)

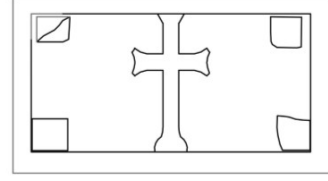

Resim 11 (kat. no. 8)

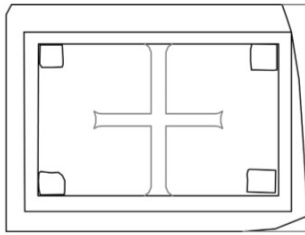
Levha 3.

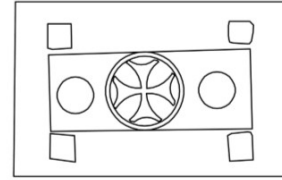
Çizim 1 (kat.no. 2)

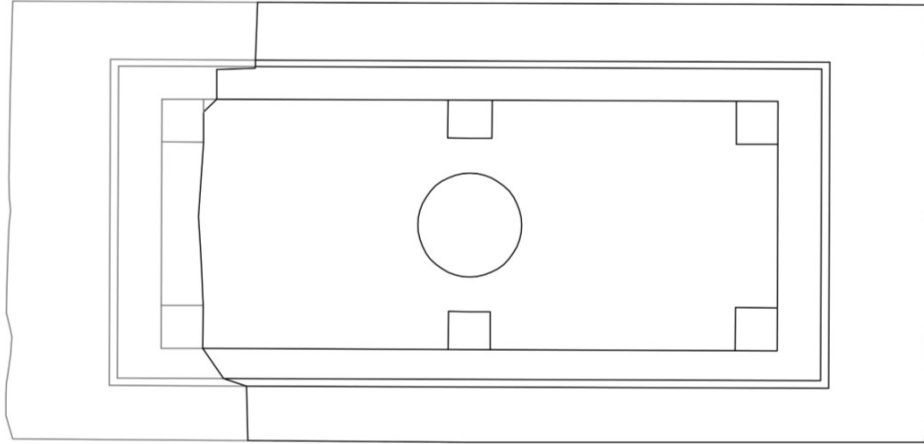
Çizim 2 (kat.no. 3)

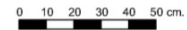
Çizim 3 (kat.no. 4)

Çizim 4 (kat.no. 5)

Çizim 5 (kat.no. 7)

Kaynakça

Belke, Klaus & Mersich, Norbert. Phrygien und Pisidien, TIB 7, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990.

Belke, Klaus. Paphlagonien und Honorias, TIB 9, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1996.

Bingham, Joseph. The Antiquities of the Christian Church III, Oxford University Press, 1855.

Bowersock, G. Warren, Brown, Peter & Grabar, Oleg. Late Antiquity: A Guide to the Postclassical World, Harvard University Press, 1999.

Braun, Joseph. Der Christliche Altar in seiner geschichtlichen Entwicklung II, München, Alte Meister Guenther Koch & CO, 1924.

Cynthia, H. (1999). "Narrative on the Golden Altar of San'tAmbrogio in Milan: Presentation and Reception", *Dumbarton Oaks Papers*, sayı: 53, s. 166-187.

Doğan, S. (2001). "Bizans Mimarlığında Litürjik İşlevli Taş Yapılarda Terminoloji Sorunu" (Ed. M. Sacit Pekak) *Sanat Tarihinde Terminoloji Sorunları Semineri I (Mimari ve Mimari Süsleme)*, Hacettepe Üniversitesi, s. 31-41.

Glenn, E. Hinson. *The Church Triumphant: A History of Christianity up to 1300*, Mercer University Press, 1995.

Lyman, Coleman. *Ancient Christianity Exemplified: In the Private, Domestic, Social, and Civil Life of the Primitive Christians*, Philadelphia, Lippincott, Grambo & CO, 1852.

Niewöhner, Philipp. *Aizanoi, Dokimion und Anatolien: Stadt und Land, Siedlungs und Steinmetzwesen vom Späteren 4. bis ins 6. Jahrhundert n. chr.* Deutsches Archäologisches Institut, 2007.

Orlandos, K. Anastasios. *He xylostegos palaiochristianike Basilike tes Mesogeiakes Lekanes II*, Athens, 1954.

Parman, Ebru. *Ortaçağda Bizans Döneminde Frigya (Phrygia) ve Bölge Müzelerindeki Bizans Taş Eserleri*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002.

Peschlow, U. (2006). *Altar und Reliquie. Form und Nutzung des frühbyzantinischen Reliquienaltars in Konstantinopel* (Hg. Michael Altripp ve Claudia Nauwerth) *Architektur und Liturgie*, Wiesbaden, Reichert Verlag, s. 175-202.

Sylvia, C. Schneider. *St. Ambrose and the Architecture of the Churches of Northern Italy: Ecclesiastical Architecture as a Function of Liturgy*, University of Louisville, 2008.

Tadros, Y. Malaty. *The Church House of God*, OrthodoxEbooks, 1994.

Taft, F. Robert & BOURAS, Laskarina. *Altar* (Ed. Alexander P. Kazhdan), *Oxford Dictionary of Byzantium*, 1991.

Temple, Ç. (2013). "Konya/Ikonion ve Çevresinde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri". *Yayımlanmamış doktora tezi*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Paul, Silentiary, Ekphrasis of S. Sophia. http://www.learn.columbia.edu/ma/htm/or/ma_or_gloss_essay_paul.htm [Erişim Tarihi: 20.09.2013].